

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

จากปัจจุบันผู้บริโภคตื่นตัวและห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การผลิตสินค้าเกษตรโดยพึ่งพาสารเคมีเริ่มถูกปฏิเสธและถูกกีดกันมากขึ้น ทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้รับความสนใจและทวีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยในปี 2549 ตลาดเกษตรอินทรีย์มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น 16% มีมูลค่าตลาดรวม 40,000 ล้านบาทหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.551 ของมูลค่าตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ (อนาคตเกษตรอินทรีย์, 2551: ออนไลน์)

ข้าวเป็นอาหารหลักของประชากรไทยและเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากการทำนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรถึงร้อยละ 70 (หยาดฝน ธัญโชติกานต์, 2546) จากการสำรวจพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย พบว่าพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยในปี 2549 มี 140,963.08 ไร่ โดยข้าวมีพื้นที่สูงสุดคือ 113,213.04 ไร่ แหล่งปลูกร้อยละ 80.0 เป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนอีกร้อยละ 20.0 อยู่ในภาคเหนือโดยเฉพาะเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ (เครือข่ายข้อมูลข้าวหอมมะลินทรีย์, 2551: ออนไลน์)

ข้าวอินทรีย์ (Organic rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic farming) ที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เป็นต้นว่าปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าว และฮอร์โมนต่าง ๆ ตลอดจนไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรม (GMO) โดยในทุกขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นเน้นการใช้สารอินทรีย์จากธรรมชาติ (กรมวิชาการเกษตร, 2551: ออนไลน์)

ข้าวอินทรีย์ที่ไทยผลิตได้ ร้อยละ 96 ส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ คาดว่าปริมาณการส่งออกข้าวอินทรีย์ ในปี 2550 เท่ากับ 14,400 ตัน มูลค่า 1,500 ล้านบาท หรือทั้งปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20.0 เมื่อเทียบกับในปีที่ผ่านมา สำหรับตลาดข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 4.0 ของปริมาณข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ทั้งหมด โดยข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายในประเทศแบ่งออกเป็น 2 ตลาดอย่างชัดเจนคือข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายในช่องทางโมเดิร์นเทรดและช่องทางขายตรง ซึ่งราคาค่อนข้างสูง แต่ก็ยังเป็นข้าวมาตรฐานเดียวกับส่งออก ส่วนอีกตลาดหนึ่งจะเป็นตลาดข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายโดยชุมชนเกษตรกรซึ่งวางจำหน่ายในชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและ

ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ ราคาจะต่ำกว่าข้าวอินทรีย์ประเภทแรก แต่ยังมีราคาที่สูงกว่าราคาข้าวสารแบบบรรจุถุงที่จำหน่ายทั่วไป (สถาบันยุทธศาสตร์การค้า, 2550: ออนไลน์)

เนื่องจากการผลิตที่ต้องเข้าสู่ระบบการสร้างมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้น เป็นเรื่องที่ทำให้ได้ยาก ด้วยภาระค่าใช้จ่ายและธรรมชาติของการผลิต อีกทั้งเงื่อนไขอื่นๆ ที่มีอยู่มากมาย ทำให้เกษตรกรในบางพื้นที่ที่ไม่มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบ สาเหตุที่ข้าวอินทรีย์มีราคาแพง เนื่องมาจากการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์นั้นต้องใช้ต้นทุนสูงกว่าการผลิตทางเคมีอย่างมาก ทั้งยังมีต้นทุนเรื่องแรงงานในการใส่ใจดูแลที่มากกว่า (เครือข่ายตลาดสีเขียว, 2552: ออนไลน์) ด้วยเหตุนี้เนื้อที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศ จึงไม่ถึงร้อยละ 1.0 เมื่อเทียบกับเนื้อที่ปลูกและปริมาณผลผลิตข้าวทั้งหมด (ศูนย์วิจัยกสิกรรม, 2550: ออนไลน์) แต่มีความเป็นไปได้ที่ข้าวอินทรีย์จะมีราคาถูกลง หากทำให้การบริโภคข้าวอินทรีย์เป็นเรื่องที่คนทั่วไปเข้าถึงได้โดยง่าย เมื่อมีคนบริโภคมากขึ้น ก็จะมีผู้ผลิตมากขึ้น ต้นทุนการผลิตก็จะลดลง สิ่งแวดล้อมก็จะดีขึ้นด้วย (เครือข่ายตลาดสีเขียว, 2552: ออนไลน์)

การพัฒนาตลาดเป็นกลยุทธ์สำคัญประการหนึ่งในการแก้ปัญหาระบบการตลาดของข้าวอินทรีย์ หลักการสำคัญคือ การเชื่อมโยงระบบการผลิตเข้ากับการตลาดอย่างเป็นทางการ เพื่อสามารถตัดสินใจในการผลิตได้อย่างถูกต้อง หรือกำหนดเกณฑ์ที่จะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพอใจ (อรอุมา รัตนโชติ, 2542)

ปัจจุบันทางจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีเครือข่ายองค์กรเกษตรกรและผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ อาทิเช่น สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เชียงใหม่ สหกรณ์เกษตรยั่งยืนแม่ทา สหกรณ์เกษตรพัฒนา เครือข่ายครูและนักเรียนบริโภคอาหารปลอดภัย สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน ที่เคลื่อนไหวคัดค้านการทดลองการปลูกพืชตัดต่อทางพันธุกรรม (เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ด้านปลูก จีเอ็มโอ ในระดับไร่นา, 2551: ออนไลน์) ดังนั้นจังหวัดเชียงใหม่จึงเป็นตลาดที่น่าสนใจสำหรับข้าวอินทรีย์ เนื่องจาก เป็นจังหวัดที่มีเครือข่ายองค์กรเกษตรกรและผู้บริโภคเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุดในภาคเหนือ เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ประชากรโดยทั่วไปมีการศึกษาและระดับรายได้ค่อนข้างสูง รวมถึงมีความตื่นตัวในเรื่องสุขภาพอนามัย (อภิเดช ปิยพิพัฒน์มงคล, 2543)

อย่างไรก็ตาม สามารถกล่าวได้ว่าการบริโภคข้าวอินทรีย์ส่งผลดีต่อสุขภาพและเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวอินทรีย์ โดยมีรูปแบบการผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสุขภาพของผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่น่าศึกษาถึงทัศนคติของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่มีต่อข้าวอินทรีย์เพื่อสามารถนำประโยชน์ที่ได้ไปใช้ในการ

วางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อขยายตลาดภายในประเทศและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตข้าวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่มีต่อข้าวอินทรีย์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบทัศนคติของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่มีต่อข้าวอินทรีย์
2. สามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการ และผู้สนใจในธุรกิจข้าวอินทรีย์

นิยามศัพท์

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดภายในของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่ก่อให้เกิดแนวคิดและความเชื่อต่อทุกสิ่งไปใน 2 ทาง ดี หรือ ไม่ดี ชอบ หรือ ไม่ชอบ ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ความรู้ความเข้าใจ ความชอบ และความตั้งใจก่อพฤติกรรม

ผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ หมายถึง ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่บริโภคข้าวสารและเป็นผู้ซื้อข้าวสารแบบบรรจุถุงที่รู้จักข้าวอินทรีย์

ข้าวอินทรีย์ (Organic rice) หมายถึง ข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic farming) เป็นวิธีการผลิตข้าวที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลงและศัตรูศัตรูข้าว และฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรม (GMO) โดยในทุกขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นเน้นการใช้สารอินทรีย์จากธรรมชาติ